

går efter sandheden

MED FORMLEN PÅ, hvordan megaprojekter undgår økonomisk ruin, skriver professor Bent Flyvbjerg fra Aalborg Universitet sig ind i den snævre elite af forskere, der har to doktorgrader.

af Vivian A. Voldgaard · magisterbladet@dm.dk foto: Jesper Voldgaard

For folk, der arbejder med sandheden, er det helt centralt at bide magthaverne i haserne. Det mener i hvert fald Bent Flyvbjerg, professor på Aalborg Universitet. Og var det ikke tilfældet, ville han formentlig ikke kunne tilslutte sig den lille forskerelite i Danmark, der kan kalde sig dobbeltdoktorer. Først forsvarede han en ingeniørvidenskabelig doktorgrad, og mens disse linjer skrives, har han lukket sig inde for at forbedre den næste, nemlig dr.scient.-graden.

Denne gang har Bent Flyvbjerg kastet sit kritiske lys på monumentale projekter. I hans terminologi er det herhjemme megabyggerier som Storebæltsforbindelsen, Øresundsbroen, metroen samt DR Byen. I udlandet kommer eksempelvis kanaltunnelen mellem England og Frankrig ind i kategorien.

"Jeg har bevidst valgt at arbejde med projekter, der kalder på andre reaktioner end "so what?". Jeg fandt ret tidligt i min karriere ud af, at det er et vigtigt motiv for mig. Jeg ville ikke blive tilfreds, hvis jeg kun beskæftigede mig med noget, der blev i den akademiske verden, selvom ren akademisk forskning også er vigtig. Hvis jeg skal overleve, skal jeg have mulighed for at påvirke og blive påvirket", fastslår professoren.

De seneste ti år har Bent Flyvbjerg kigget de store byggeprojekter efter i sømmene. Og forskningen har resulteret i en formel, der afslører, hvornår budgetterne ikke holder. Det er i al sin enkelhed, når underbudgetterede omkostninger plus overbudgetterede indtægter og benefits fører til vedtagelsen af et projekt.

Spændingspunkterne trækker

Set med Bent Flyvjergs briller er der gennem tiderne blevet vedtaget en masse projekter, som aldrig skulle have været andet

end streger på et stykke papir. Men desværre er der en del mennesker i magtens korridorer, som ser en personlig gevinst ved at stemme for de monumentale projekter. Og så går det for alvor galt, påpeger professoren.

"Det er en typisk magtadfærd at bygge monumenter, og når monumentalismen kommer ind, stiger risikoen kraftigt for, at økonomien skrider", forklarer han.

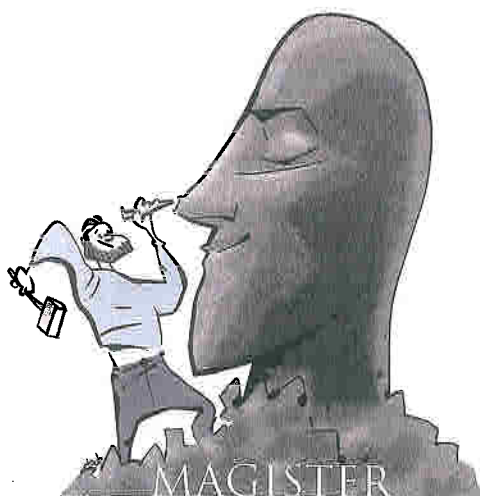
Det er et ret kontroversielt emne, som professoren, der oprindeligt er uddannet i bygeografi og planlægning fra Aarhus Universitet, har kastet sig over. Men han trives godt i det spændingsfelt, der opstår, når store budgetter er på spil. For det er i spændingspunkterne, der er størst sandsynlighed for at gøre en forskel med forskningen, mener han:

"Skal det være rigtigt interessant at forske, skal man gå efter spændingspunkterne, for det er ikke i fastlåste situationer, man kan ændre ret meget".

I øjeblikket er der flere store byggeprojekter på vej rundt omkring i danske byer, som alle har en grad af monumentalisme over sig. Et 180 meter højt højhus på havnen i Århus, Musikkens Hus i Aalborg, Metro-Cityringen i København og flere andre. Og Bent Flyvbjerg er da heller ikke sen til at indrømme, at han hører kimende alarmklokker for ørerne ret ofte.

"Det er ikke sådan, at jeg på forhånd tænker, at det her går galt. Men jeg ved jo fra vores forskning, at det sker i ni ud af ti tilfælde. Derfor håber jeg, at de ansvarlige har taget højde for det hele og har udarbejdet en ordentlig risikovurdering af projekterne", siger han velmenende.

For der er ikke tale om konspirationer, når store projekter løber økonomisk af sporet, fastslår han. Det er et kulturelt spørgs-

MAGISTER MED PROFIL

Magistre – altså medlemmer af DM – har med sikkerhed én ting til fælles: De er højtuddannede. Men derfra breder mangfoldigheden sig: De underviser, de udvikler, de administrerer, de forsker, de markerer sig, de kommunikerer, de skriver, de skaber resultater, de debatterer, de finder nye veje, og de er kreative.

Denne bredde i beskæftigelse i DM's medlemsskare vil vi demonstrere gennem en ny serie i Magisterbladet: *Magister med profil*. I serien vil du kunne læse om en af dine kolleger, der har gjort en forskel, har fundet nye veje – og måske endda sat verden lidt på den anden ende.

Blå Bog

Navn: Bent Flyvbjerg.

Alder: 54 år.

Job: Professor på Institut for Samfundsudvikling og Planlægning ved Aalborg Universitet. Professor på deltid ved Delft University of Technology.

Uddannelse: Matematisk-fysisk student fra Aarhus Statsgymnasium, kandidat i geografi og økonomi med speciale i planlægning fra Aarhus Universitet, ph.d. i geografi og planlægning, dr.techn. i by- og transportplanlægning. Forsvarer 8. juni disputats om megaprojekters politik og planlægning for dr.scient.-graden ved Aalborg Universitet. Har desuden studeret og arbejdet ved University of California, Los Angeles, og Berkeley samt Harvard University.

Privat: Ugift, en hjemmeboende datter på 17 år. Fritidsinteresser: Musik, ski og løb.

Kendetegn: Vedholdende og insisterer på, at arbejde skal være sjovt. Motto: "If you want to hear the gods laugh, tell them about your plans!".

mål, et spørgsmål om, hvordan man plejer at gøre tingene, og om, at de dårlige vaner ikke bliver udfordret nok.

Den vigtige frihed

Med al den fokus på planlægning i arbejdslivet gør det ifølge Bent Flyvbjerg ikke noget, at privatlivet kører knap så skematisk. Han gør i utvetydige vendinger opmærksom på, at han helst ikke selv udtaler sig om sine mere personlige sider. Men han forkynder dog gerne sin livsfilosofi for udenforstående: "Skomageren går altid selv i de dårligste sko".

Dermed er ikke sagt, at livet a la Flyvbjerg er totalt uplanlagt. For det er ikke tilfældet. Men plads til spontanitet er at foretrække, mener han.

I det hele taget er dobbeltdoktoren et meget frihedselskende menneske. Af samme grund nærer han den dybeste respekt for den tidligere tjekkiske præsident, Vaclav Havel. Han blev på et tidspunkt bedt om at nævne de seks-syv vigtigste forudsætninger for, at et samfund kan kaldes demokratisk. Og frie universiteter var et af punkterne.

"Det skal vi tage meget alvorligt på uni-

versiteterne. Det bliver farligt for os og for samfundet, hvis universiteterne kan købes, så derfor påhviler der os forskere og vores ledere et meget stort ansvar", mener han.

Selv tager Bent Flyvbjerg ansvaret så meget på sig, at han igen og igen lægger sig ud med de store magthavere, når de ikke følger saglige og demokratiske spilleregler. Allerede som ung studerende var det en skoledirektør i Ribe Amtskommune, der ramte Bent Flyvbjergs mur, da han forsøgte at ændre et resultat, som ikke faldt i god jord. Senere var det en rådmand fra Aalborg, der lagde sig ud med Bent Flyvbjerg for åben radiomikrofon. Rådmanden kom siden til at dementere sine udtalelser.

"Hvis man bedst kan lide fred og ro, er det ikke sådan noget forskning her, man skal kaste sig ud i. For man skal kunne tage, at nogle ikke kan lide ens resultater og forsøger at skyde dem ned. Det er betingelsen", siger professoren.

Af samme grund har han heller ikke sparet på invitationerne til doktorforsvaret. Den administrerende direktør i Ørestads-selskabet, Jens Kramer Mikkelsen, der har kaldt Bent Flyvbjerg for "metro-modstan-

der", er inviteret. Det samme er tidligere industriminister Nils Wilhjelm, der er fortaler for en fast forbindelse over Femern Bælt, og som kalder professor Flyvbjerg for "bro-modstander". Finansministeren og transport- og energiministeren samt naturligvis DR's øverste ledelse er også inviteret, fordi afhandlingen handler om netop deres ansvarsområder.

Bent Flyvbjerg understreger, at han hverken er bro- eller metro-modstander:

"Jeg er modstander af dårlige projekter og af misinformation. Og jeg er tilhænger af gode projekter og af sandheden", siger han.